

začínajú v stranickom živote prevládať formy rozborov situácie, porád s funkcionármi a odborníkmi, semináre o celom komplexe problémov“ (str. 162).

Ak sa napr. v praxi okresných článkov stranického riadenia stretávame ešte stále s nejasnosťou vo vzťahu koncepcnej a operatívnej činnosti, s určitou živelnou náklonnosťou k nadmernému podliehaniu operatívne neumožňujúcej dôsledné uplatnenie cieľavedomosti v straníckej práci, nie je to náhodné. Rohan na podklade zovšeobecnených skúseností ukazuje, čo zahrnuje a aké východiská cieľavedomosti v straníckej práci predpokladá. Ide predovšetkým o hlbokú znalosť existujúcich vzťahov i podstatných vzťahov budúceho vývinového obdobia, znalosť stupňa uvedomenosti a organizovanosti strany i výber adekvátnych prostriedkov. To je skutočne možné len na základe dôsledného uplatňovania vedeckého prístupu k straníckej

riadiacej, organizátorskej a výchovnej činnosti na všetkých stupňoch spoločenského riadenia, keď sa pojmy „vedecké riadenie“, „vedecký prístup“ nebudú používať ako módné, konvenčné zaklínadlo.

Práca R. Rohana predstavuje zatiaľ v našej literatúre ojedinelý pokus o zodpovedné teoretické zobrazenie „statiky“ i „dynamiky“ spoločenského organizmu strany v rôznych polohách jej činnosti, v systéme rôznych inštitucionálnych i mimoinštitucionálnych väzieb. Nemôže preto obsiahnuť celý rad problémov vyžadujúcich prehĺbenie autorovho prístupu o ďalšie aspekty, ako je predovšetkým sociologický a sociálnopsychologický aspekt (nehovoriac už o praxeológii). Cenné je v nej to, že sama upozorňuje na nutnosť komplexného teoretického riešenia ďalších problémov, ktoré sa v praxi i teórii často zjednodušovali, príp. vôbec zaznávali.

Otakar Mošner

O FILOZOFII A PEDAGOGIKE

Ustavičná interakcia medzi jednotlivými vednými disciplínami sa v súčasnom období prudkého vedecko-technického rozvoja prejavuje ako historicky podmienená danosť. Táto skutočnosť prináša zároveň nové prvky do filozofie ako aj do pedagogiky. Ak filozofia budovala dosiaľ na najvšeobecnejších zákonitostiach a kategóriách vedy a jej disciplín, v nových podmienkach vzájomne sa prelínajúcich, na seba pôsobiacich a doplňujúcich sa vedeckých poznatkov o prírode a spoločnosti, má predmet jej pôsobnosti ešte väčší rozptyl. Filozofia zasahuje takto priamo aj pedagogiku. S touto vedeckou disciplínou vzájomne vytvárajú novú morfológiu spoločného objektu — človeka, vyšší stupeň syntetického ponímania zákonitostí objektívnej skutočnosti.

V súčasnom období, keď filozofia upúšťa od tradičného špekulatívneho „nadve-

deckého“ postoja a obohacuje sa prameňmi prírodných a spoločenských vied, čerpá z ich najnovších vedeckých poznatkov a sama týmto vedám pomáha späťne pri zmocňovaní sa nových, ešte neznámych veľičín prírody a spoločnosti a pri ich pretváraní, majú medziviedné vzťahy, a teda aj vzájomné vzťahy filozofie a pedagogiky, veľký význam pri formovaní teórie ľudskej osobnosti.

S historickým narastaním vedeckých poznatkov, ako aj s ustavičným prílivom nových prvkov vo výchove a vzdelávaní, sa tiež predmet pedagogiky stáva rozmernejší, zložitejší, mnohotvárnejší.

Pedagogika s ostatnými svojimi vednými odvetvami je postavená v súčasnom období pred riešenie vážneho problému, ako sformovať ľudskú osobnosť s maximálnou duševnou kapacitou, aby jeho úroveň rozumových schopností, ale i mo-

rálnych noriem zodpovedala stále rastúcim požiadavkám vedecko-technického rozvoja. Táto vysokonáročná úloha nemôže byť už len vecou pedagogiky, prípadne jej jednotlivých disciplín, ak perspektívy vedecko-technickej revolúcie nemajú ostať len chimérou, fatamorgánou, prelúdiom. V pedagogike a najmä v jej didaktickej zložke vzniká problém, ako zvládne človek zložitý technický mechanizmus vedeckého riadenia. Z tohto problému organicky vyplýva úloha, spoločná aj pre iné vedné oblasti: výchovu a vzdelaním pozdvihnúť človeka na adekvátnu úroveň vedecko-technického a spoločenského pokroku. Sú to problémy, riešením ktorých sa zaoberá nemalý počet vedeckých pracovníkov, filozofov, pedagógov, sociológov a iných.

S obdobnými problémami sa zaoberá významný poľský pedagóg, profesor na Varšavskej univerzite, člen Poľskej akadémie vied Bogdan Suchodolski v publikácii *Filosofie a pedagogika* (SPN Praha 1966, 69. Z poľského originálu preložila A. Obermannová).

Práca profesora Suchodolského je svojím obsahom veľmi podnetná. Autor v uvedenej knižke naznačil niektoré zvlášť aktuálne otázky, súvisiace so vzťahmi filozofie a pedagogiky. Prínosom tejto rozsahom útlej publikácie, je nový, originálny pohľad na riešenie niektorých otázok súčasného, školského vzdelávania, odlišný od doterajšieho tradičného ponímania a vysvetľovania.

Jednotlivé kapitoly uvedenej práce autor rozdelil do dvoch častí. Námety týchto kapitol by mohli byť témami veľkých vedeckých úvah, štúdií, diel. V tejto knižke autor len fragmentárne načrtol určité názory, podnety, ako aj svoj postoj k niektorým ešte celkom nevykryštalizovaným otázkam výchovy a vzdelania, ktoré sa vypuklejšie prejavili v nových podmienkach spoločenského života v období prudkého vedecko-technického rozvoja.

Jednou z úloh súčasnej pedagogiky, ako to vyplýva aj z problémov, o ktorých píše autor, bude orientácia na riešenie otázky

ako dosiahnuť maximálnu kapacitu aktívnych schopností človeka. Je to dlhodobý proces s otvoreným systémom. Dosiahnutím určitého stavu vedeckej úrovne sa tento systém hľadania ďalších možností rozvíjania ľudských schopností neuzaviera. V tom spočíva rozdiel v predmete skúmania jednotlivých vied a vedných disciplín a súčasne zvláštnosť pedagogiky v porovnaní s vedami, predmetom štúdia ktorých je napr. neživá príroda.

Pedagogika a jej vedné odvetvia musia narábať s objektom často zámerne ako s úplne neznámym. Musia odložiť, zatajiť známe fakty, aby sa prejavili nové skryté vlastnosti. V modernej pedagogike je zakotvený Makarenkov princíp: „Nechcem vedieť, kto si bol, kto si, chcem vedieť, čo dokážeš v podmienkach, ktoré ti vytvorím.“ B. Suchodolski preberá tento princíp a komentuje ho ako nielen správny, ale veľmi účinný postup pedagóga. Uvedený princíp súvisí s otázkou podstaty, „hlbšej vrstvy“ v osobnosti človeka, ktorá sa prejavuje najčastejšie pri jeho zapojení do nových a dôležitých úloh. Tento faktor tvorí však už prechod od pedagogiky k filozofii.

Filozofický aspekt pedagogiky je práve v hľadaní podstaty ľudskej osobnosti s jej subjektívnymi a historickými dimenziami, ako uvádza autor v tejto práci. Nerozvil — snáď kvôli úspornosti, ale na škodu veci — niektoré základné tézy medzivedných vzťahov. Nie je celkom jednoznačné napr. autorovo vymedzenie predmetu filozofie a pedagogiky, ich hraničné miesta, v čom a kde sa prejavuje ich spolupráca. Formy, akými charakterizuje filozofiu a pedagogiku ako vednú disciplínu, sa prelínajú.* Aj keď sa stotožníme s autorom, pokiaľ mu ide o dialektiku vzájomného pôsobenia filozofie a pedagogiky, nemožno im súčasne uprieť samostatný a zároveň veľmi odlišný predmet skúmania zákonitostí objektívnej skutočnosti.

* Pozri str. 38—40.

Na otázku súčasného školského vzdelávania a jeho diferencovania na humanitné a prírodovedné vyslovil profesor Suchodolski v tejto práci nový názor, odlišný od doterajšieho tradičného chápania tzv. reálneho a klasického vzdelania. Autor sa nestotožňuje so súčasnou pedagogickou praxou na stredných školách. V uvedenej práci vysvetľuje nový obsah pojmu humanitné vzdelanie v socialistickej spoločnosti. Hovorí, že jedine tradícia spôsobila, že napr. umelecký obraz, socha sú vysoko hodnotené preto, že sú umelecké diela. Technika a jej výsledky, ktoré o nič menej nesvedčia o umeleckosti výrobu svojho majstra, sú však nedocenené, hoci majú nesporne väčší a bez-

prostredný vplyv na pretváranie človeka. V modernej pedagogike, ako to vyplýva z obsahu tejto publikácie, treba preto revidovať doteraz ustálenú klasickú schému vzdelávania a jeho tradičné hodnotenie v zhode s prebiehajúcou filozofickou diskusiou.

Uvedená knižka je stručná, ale veľmi podnetná informácia. Je náročná svojimi námetmi. Vyžaduje pripraveného čitateľa, ktorý si musí pri jej štúdiu zaradiť mnohé problémy a uviesť ich do systému vedných poznatkov z filozofie a pedagogiky. Poslanie tejto knižky sa tým však neohraničuje len na pracovníkov v oblasti filozofie alebo pedagogiky.

Božena Švihranová

K ŠTEJNOVEJ KNIHE O TECHNOKRATOCH A MANAŽÉROCH

Vydavateľstvo Obzor vydalo v júli 1965 218 stránovú publikáciu Jiřího Štejn a *Technokrati a manažéri*. Uvedená publikácia vyšla v edícii Veda a súčasnosť. Kniha vzbudila v čitateľskej verejnosti značnú pozornosť. V tlači i v rozhlase objavili sa viaceré posudky. Kniha bola a je propagovaná ako osozná práca, vysvetľujúca a kritizujúca technokratické a manažérske teórie západných buržoáznych sociológov, najmä Thorsteina Bundeho Veblena, Howarda Scotta a Jamesa Burnhama.

V predslove knihy prisudzuje autor práci nielen sociologický, ale aj filozofický význam, keď píše, že „naša práca sa dotýka všeobecnej problematiky filozofie v hraniciach zvoleného úseku“ (str. 10). V záložke knihy sa dočítame, že autor „na základe bohatého pramenného materiálu oboznamuje našu čitateľskú verejnosť so základnými filozofickými problémami techniky“. Takéto uvedenie práce autorom núti nás hlbšie sa zamyslieť nad tým, čo je v práci skutočne hodnotné, čo „spláca daň“ riešeniu filozofických problémov techniky a čo z toho všetkého má ozajstnú filozofickú hodnotu. S prihliadnutím na

uvedené okolnosti práca „Technokrati a manažéri“ si zasluhuje pozornosť filozofov. Kniha je rozdelená do dvoch častí, okrem toho má predslov a úvod a je zakončená zoznamom literatúry a prameňov.

V prvej časti sa autor zamieňa v vznik Technického spolku a technokratickej školy v USA, uvádza základné dáta zo životopisu Thorsteina Bundeho Veblena a Howarda Scotta, ktorých právom označuje za otcov amerického technokratizmu, a vymedzuje pojem technokracie. Ďalej vysvetľuje program technokracie a spôsob, akým chceli predstavitelia technokratizmu uviesť svoje myšlienky do praxe. Za hlavný prostriedok na dosiahnutie cieľa zvolili zrušenie peňažného systému, ignorovanie teórie politickej ekonomie, najmä teórie hodnoty. Vyhlasovali ju za romantickú koncepciu, snažili sa rozširovať a presadzovať nový spôsob rozdeľovania národného dôchodku na podklade množstva vynaloženej energie pri práci. Vystupovali s plánom hojnosti, ktorý sa mal realizovať prostredníctvom bezchybného technického plánovania.

Okrem toho sa autor v tejto časti za-